

द्वितीयादयः शब्दाः पूर्वाचार्यैः सुपां त्रिकेषु स्मर्यन्ते । तैरेवात्र व्यवहारः । कर्मणि कारके या संख्या तत्र द्वितीया विभक्तिर्भवति । कटं करोति । ग्रामं गच्छति ।

उभसर्वतसोः कार्या धिगुपर्यादिषु त्रिषु ।

द्वितीयामेडितान्तेषु ततो ऽन्यत्रापि दृश्यते ॥

- 5 उभयतो ग्रामम् । सर्वतो ग्रामम् । धिग्देवदत्तम् । उपर्युपरि ग्रामम् । अथ्यधि ग्रामम् । अधो ऽधो ग्रामम् । अभितःपरितःसमयानिकर्षाद्वाप्रतियोगेषु च दृश्यते (ein Vārttika) । अभितो ग्रामम् । परितो ग्रामम् । समया ग्रामम् । निकर्षा ग्रामम् । द्वा देवदत्तम् । न बुभुक्षितं प्रति भाति किं चित् ।

तृतीया च द्वाष्टकन्दसि । ३ ।

- 10 कर्मणीति वर्तते । द्वितीयायां प्राप्तायां तृतीया विधीयते । चशब्दात्सा च भवति । कन्दसि विषये जुहोतेः कर्मणि कारके तृतीया विभक्तिर्भवति द्वितीया च । यवाग्वाग्नि-
द्वात्रं जुहोति । यवागूमग्निद्वात्रं जुहोति । कन्दसीति किम् । यवागूमग्निद्वात्रं जुहोति ।
अन्तरात्तरेणयुक्ते । ४ ।

- 15 द्वितीया स्वर्पते न तृतीया । अन्तरात्तरेणशब्दैः निपातौ साहचर्याद्गृह्येते । आभ्यां योगे द्वितीया विभक्तिर्भवति । षष्ठ्यपवादो योगः । तत्रात्तराशब्दो मध्यमाधेयप्रधानमाचष्टे । अन्तरेणशब्दस्तु तच्च विनार्थं च । अन्तरा त्वां च मां च कमण्डलुः । अन्तरेण त्वां च मां च कमण्डलुः । अन्तरेण पुरुषकारं न किं चित्छभ्यते । युक्तग्रहणं किम् । अन्तरा तत्तशिलां च पाटलिपुत्रं च स्रुघ्नस्य प्राकारः ।

कालाधनोर्त्यत्तसंयोगे । ५ ।

- 20 कालशब्देभ्यो ऽधशब्देभ्यश्च द्वितीया विभक्तिर्भवत्यत्यत्तसंयोगे गम्यमाने । क्रियागुणाद्भव्यैः साकल्येन कालाधनोः संबन्धो ऽत्यत्तसंयोगः । मासमधीते । संवत्सरमधीते । मासं कल्याणी । संवत्सरं कल्याणी । मासं गुडधानाः । संवत्सरं गुडधानाः । अधनः खल्वपि । क्रोशमधीते । योजनमधीते । क्रोशं कुटिला नदी । योजनं कुटिला नदी । क्रोशं पर्वतः । योजनं पर्वतः । अत्यत्तसंयोग इति किम् । मासस्य द्विर्धीते । क्रोशस्यैकदेशे पर्वतः ।

- 25 अपवर्गे तृतीया । ६ ।

- कालाधनोर्त्यत्तसंयोग इति वर्तते । अपवर्गः फलप्राप्तौ सत्यां क्रियापरिसमाप्तिः । अपवर्गे गम्यमाने कालाधनोर्त्यत्तसंयोगे तृतीया विभक्तिर्भवति । मासेनानुवाको ऽधीतः । संवत्सरेणानुवाको ऽधीतः । अधनः । क्रोशेनानुवाको ऽधीतः । योजनेनानुवाको ऽधीतः । अपवर्ग इति किम् । क्रोशमधीतो ऽनुवाकः । मासमधीतः । कर्तृव्यावृत्तौ फलसिद्धेरभावात्तृतीया न भवति । मासमधीतो ऽनुवाको न चानेन गृहीतः ।

सप्तमीपञ्चम्यौ कारकमध्ये । ७ ।

कालाधनोरिति वर्तते । कारकयोर्मध्ये यौ कालाधनौ ताभ्यां सप्तमीपञ्चम्यौ विभक्ती भवतः । अथ भुक्त्वा देवदत्तो द्यद्दे द्यद्वाद्वा भोक्ता । त्र्यद्दे त्र्यद्वाद्वा भोक्ता । कर्तृशक्तयो-